

Enkele opmerkingen over sterfte ten gevolge van astma

DOOR DR. MEINDERT J. W. DE GROOT*

In de Nederlandse medische vakbladen is de afgelopen maanden veel aandacht besteed aan de door Doll en medewerkers gevonden verontrustende toeneming van de sterfte aan astma in Engeland. Deze door hen gevonden stijging was inderdaad niet gering, zij bedroeg namelijk in de periode 1959 tot en met 1966 een verdubbeling van het aantal sterfgevallen in de groep van vijf tot en met 64-jarigen en zelfs een achtvoudige toeneming in de leeftijdsgroep van tien tot en met veertien jaar. De mededelingen van hun bevindingen en van hun onderzoek naar de rechtstreekse doodsoorzaak bij 177 van deze sterfgevallen zijn in het begin van dit jaar in de *British Medical Journal* gepubliceerd (*Speizer en medewerkers*).

Het is niet de bedoeling op deze plaats nogmaals uitvoerig op dit onderzoek terug te komen. Belangstellenden mogen worden verwezen naar de bovengenoemde oorspronkelijke publikaties en naar het voortreffelijke referaat van dit onderzoek van *Van Beusekom*. Gememoreerd zij slechts de conclusie dat de verontrustende stijging van de letaliteit — er zijn namelijk geen redenen om een toeneming van het aantal lijdens aan astma te veronderstellen — door de onderzoekers wordt toegeschreven aan te lang voortgezette zelfbehandelingen van astma-aanvallen en van blijvende astmatische benauwdheden met aërosolverstuivers die isoprenaline (Aleudrine), orciprenaline (Alupent) of adrenaline bevatten.

De aandacht die terecht hier te lande in de medische vakpers aan de ontdekking van de fatale gevolgen van dit misbruik van verstuivingsmiddelen is besteed, heeft begrijpelijkerwijs weerklank gevonden in de lekepers. In sommige dagbladen verschenen berichten als zou ook de situatie in ons land op dit punt alarmerend zijn. Het kan daarom nuttig worden geacht enkele cijfers te geven over de sterfte aan astma in Nederland in de verschillende leeftijdsgroepen en ons af te vragen of, en in hoeverre, daarbij kan worden gesproken van bepaalde „trend”-matige ontwikkelingen.

In 1959 moest op grond van de berichtgeving op de doodsoorzaakverklaringen bij 344 personen — 209 mannen en 135 vrouwen — astma als de aan het overlijden ten grondslag liggende doodsoorzaak worden beschouwd. In 1966 bedroeg dit aantal 389, namelijk 228 mannen en 161 vrouwen. Dat het aantal sterfgevallen door astma in deze

periode is vermeerdert behoeft evenwel nog niets te betekenen, gezien de aanwas van de bevolking in die jaren. Inderdaad blijkt na uitschakeling van de invloed van de groei van de bevolking geen sprake meer te zijn van enige toeneming (*tabel 1*).

Het totale aantal gevallen van overlijden tengevolge van astma is in Nederland te gering om voor elk der opeenvolgende vijfjaarsklassen leeftijdsspecifieke sterftcijfers te berekenen. Daarbij komt nog dat de leeftijdsverdeling verre van „normaal”

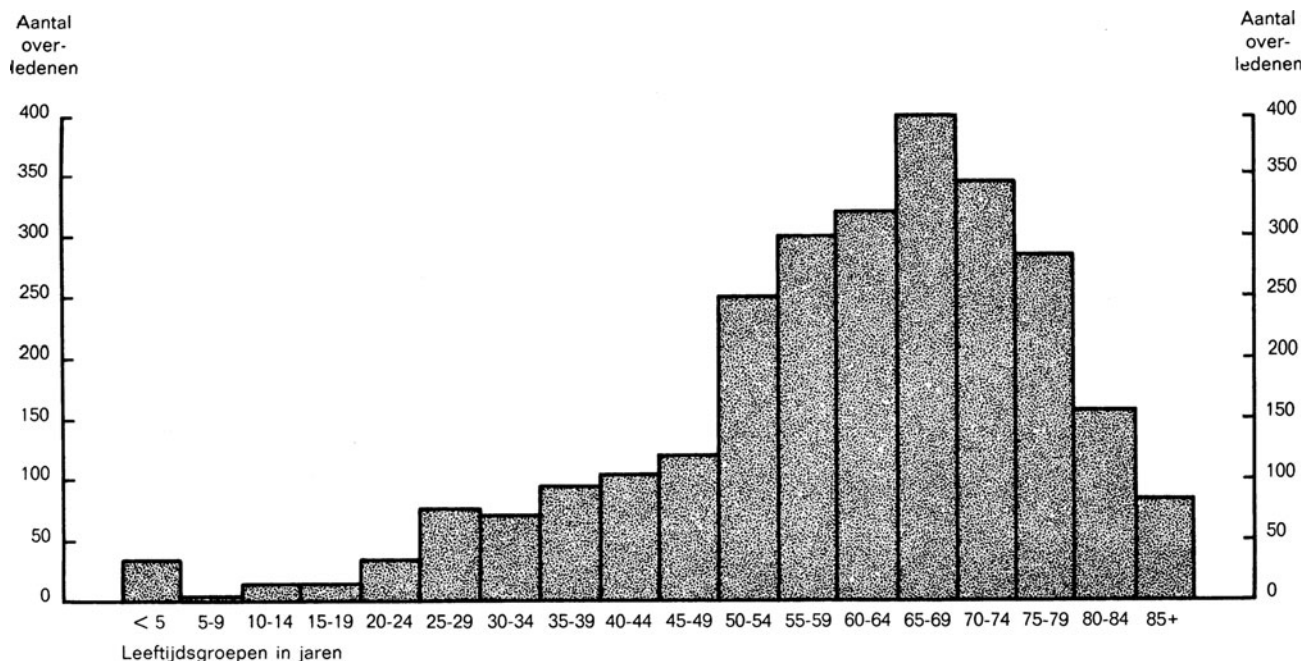
Tabel 1
Sterfte tengevolge van astma per 100.000 mannen, respectievelijk vrouwen der gemiddelde bevolking in de jaren 1959 tot en met 1966.

Jaartal	Mannen	Vrouwen	Totaal
1959	3,7	2,4	3,0
1960	3,1	2,6	2,9
1961	2,7	2,0	2,3
1962	3,1	2,2	2,7
1963	3,1	2,2	2,7
1964	3,5	2,4	2,9
1965	3,9	2,3	3,1
1966	3,7	2,6	3,1

Tabel 2. Sterfte tengevolge van astma in vier leeftijdsklassen in de jaren 1959 tot en met 1966.

Jaartal	Jonger dan 20 jaar	20 tot 39 jaar	40 tot 59 jaar	60 jaar en ouder
Absolute cijfers				
1959	9	34	109	192
1960	10	43	78	198
1961	7	30	70	166
1962	7	28	92	186
1963	9	37	87	185
1964	8	36	92	219
1965	11	35	96	235
1966	12	31	108	238
Per 100.000 in elke leeftijdsgroep				
1959	0,2	1,1	4,4	13,0
1960	0,2	1,4	3,1	13,1
1961	0,2	1,0	2,7	10,7
1962	0,2	0,9	3,5	11,7
1963	0,2	1,2	3,3	11,4
1964	0,2	1,1	3,5	13,2
1965	0,2	1,1	3,6	13,8
1966	0,3	0,9	4,0	13,6

* Hoofd van de Afdeling Gezondheidsstatistiek van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Figuur 1. Verdeling van het totaal aantal overledenen ten gevolge van astma over achttien vijfjaarsleeftijdsgroepen, 1959 tot en met 1966.

is, doordat het overlijden tengevolge van astma bij personen jonger dan 50 jaar een vrij zeldzame gebeurtenis is. Het zeer geringe aantal sterfgevallen tengevolge van astma bij jeugdige personen staat een vergelijking met de achtvoudige sterfte onder de tien- tot veertienjarigen in de weg: in 1959 deed zich in deze leeftijdsklasse slechts een sterfgeval voor, in 1966 bedroeg dit aantal drie. Om enigermate zinnige verhoudingscijfers te verkrijgen zijn daarom in het volgende overzicht de vijfjaarsleeftijdsgroepen tot enkele bredere klassen samengevoegd. Ook van een onderscheiding naar geslacht is om die reden afgezien (tabel 2).

Reeds in de absolute cijfers is te zien dat er met betrekking tot de sterfte tengevolge van astma bij jongeren hoegenaamd niets aan de hand is. In de verhoudingscijfers komt dit nog duidelijker tot uiting. Ook wanneer men het begrip „jongeren” uitbreidt tot alle overledenen jonger dan 50 jaar is er van een toeneming geen sprake: in 1959 bedroeg dit aantal 78 en in 1966 74. In de leeftijdsklasse van 60 jaar en ouder heeft zich na een aanvallige daling sinds 1964 een kleine stijging in de brutosterfte voorgedaan, maar ook hieraan is, gezien de cijfers uit de eerste jaren van deze periode, nauwelijks enige waarde te hechten. In elk geval wordt de Engelse bevinding van een verontrusten-

de toeneming van de sterfte tengevolge van astma onder de jongeren in geen enkel opzicht in de Nederlandse cijfers teruggevonden. Met betrekking tot de in de aanvang van dit artikel genoemde alarmerende berichten in de Nederlandse dagbladers, waarin melding werd gemaakt van „een verdubbeling van het aantal sterfgevallen bij jongeren tussen 10 en 25 jaar in de periode 1959 - 1964”, moge worden herhaald dat het hierbij om slechts enkele sterfgevallen ging. Per 100.000 beliep de sterfte in deze leeftijdsgroep in 1958 en in 1959 respectievelijk 0,5 en 0,2 procent, terwijl deze percentages voor 1965 en voor 1966 respectievelijk 0,3 en 0,4 bedroegen.

Intussen — dit zij hier uitdrukkelijk vermeld — doet dit alles niets af aan de betekenis van de uit Engeland afkomstige waarschuwing en aan de wenselijkheid dat astmalijders met nadruk en bij herhaling worden gewezen op de gevaren van te lang voortgezette „zelfbediening” met bronchodilatatoire verstuivingsmiddelen.

Beusekom, J. A. H. van (1968) *Ned. T. Geneesk.* 112, 1180.
 Speizer, F. E., R. Doll en P. Heaf (1968) *Brit. med. J.* I, 335.
 Speizer, F. E., R. Doll, P. Heaf en L. B. Strang (1968) *Brit. med. J.* I, 339.